

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשל"ו

חלק ד – יוצא לאור לש"פ ויצא, ט"ו כסלו, ה'תשפ"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

©

Published and Copyright 2022 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5783 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

פתח דבר

לקראת ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשל"ט, הננו מוציאים לאור חלק רביעי מהתוועדות י"ט כסלו ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ וירא, חלק שני לש"פ חיי שרה, חלק שלישי לש"פ תולדות וחלק חמישי י"ל אי"ה לש"פ וישלח).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ג בחדש הגאולה, הוא חדש כסלו, ה'תשפ"ג,
שנת הקהל,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

לה. נזכר לעיל (סל"ב) מ"ש רבינו הזקן בסיום התניא [כפי שהוא בדפוס עתה — בסוף קונטרס אחרון שבסוף אגרת הקודש, שניתוסף ע"י הרבנים בני הגאון המחבר כחלק רביעי (שבאופן כזה נחלק ספר התניא ע"י רבינו נשיא דורנו בשיעורי השנה)] שיש "לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה, ובכל עיר ועיר ("בכל מנין ומנין"), לחלק המסכתות כו", ולכן רגיל גם לערוך ב"ט כסלו סיום (או התחלה, או שניהם) על מסכתא וכיו"ב, כפי שכבר נערכו סיומים על כמה מסכתות.

וע"פ האמור לעיל (סי"ח) שרבינו הזקן מדגיש באגרת הקודש בקשר ל"ט כסלו את ענין השלום ("כשקריתי בפסוק פדה בשלום נפשי . . יצאתי לשלום ואסיים בשלום מה' שלום") — הרי זה קשור עם הסיום של ששה סדרי משנה בענין השלום: "אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר¹³³ ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

וענין זה קשור גם עם סיום הש"ס בגמרא, במסכתא נדה: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר¹³⁸ הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות":

כיון שבסיום המשנה נאמר "כלי מחזיק ברכה" סתם — הרי זה קאי על כל ברכה איזו שתהי', הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

וכיון שבעולם הבא לא שייך ענין של מלחמה, לא צריך להדגיש את ענין השלום, ולכן הסיום הוא בענין של תורה — "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו", היינו, שנעשה שם בעה"ב כו'.

אך גם ענין התורה קשור עם ענין השלום — כמודגש בסיום המסכתא הראשונה בש"ס שהיא מסכתא ברכות:

ובהקדם המדובר פעם בארוכה¹³⁹ בנוגע לסדר של ששה סדרי משנה, שישנו הסדר שלפנינו (לפי הסימן בתקו"ז¹⁴⁰): "זמ"ן נק"ט", שמתחיל בסדר זרעים ומסיים בסדר טהרות, וישנו גם הסימן "נז"ם קט"ן¹⁴¹, שמתחיל בסדר נשים ומסיים בסדר נזיקין — שלפי שני הסדרים נראה שהמסכתא הראשונה היא מסכתא ברכות, כמובן מביאור

(138) חבוקק ג, ו.

(139) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשל"ד

(140) בהקדמה — ה, א.

(141) ראה הנסמן בלקו"ש חי"א ע' 56

הערה 13.

סמ"ה ובהערה 214 (ת"מ חע"ד ע' 298). שם

חע"ו ס"ע 432 ואילך. וש"נ.

הריא"ז [מר' ישעי' די טראני] שכבר נדפס במהדורות הש"ס¹⁴²: "ראשית חכמה יראת ה'"¹⁴³ (היינו שה"ראשית" של תושבע"פ שזהו עיקר ענין החכמה הו"ע "יראת ה'"), על כן הי' סדר רבותינו הקדושים להתחיל סדר המשנה ביחודו של הקב"ה וכו'".

ובכן: הסיום של המסכתא שהיא ה"פתיחה" וה"ראשית" לכל הששה סדרים — הוא: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכו'" (כפי שמביא על זה כו"כ פסוקים), שבזה מודגשת השייכות של לימוד התורה (ענינם של תלמידי חכמים) עם ענין השלום.

והחיבור והשייכות של שני הסיומים: סיום מסכתא ברכות במאמר "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", וסיום ששה סדרי משנה במאמר "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום" — שלכאורה לא נזכר בו ענין התורה בגלוי, ורק מרומז בהבאת חצי פסוק הראשון "ה' עוז לעמו יתן", כיון ש"אין עוז אלא תורה"¹³⁵ — מקושר ומבואר ע"פ סיום הלכות חנוכה ברמב"ם, שמביא בתור פס"ד את מאמר הספרא¹⁴⁴ "שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר¹⁴⁵ דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום", שכיון שצ"ל ענין השלום שהוא "כלי מחזיק ברכה", הנה זוהי אכן כוונת התורה, ש"ניתנה לעשות שלום בעולם".

לו. והנה, ענין זה מביא הרמב"ם בהלכות חנוכה¹⁴⁶ בנוגע לדין ד"ה" לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום, נר ביתו קודם משום שלום ביתו, שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו", ובהמשך לזה מסיים: "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום".

וצריך להבין¹⁴⁷:

(א) הדין ד"נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום, נר ביתו

הביאור בשיחות ש"פ וישב וש"פ מקץ) בלקו"ש חט"ו ע' 372 ואילך. במהדורא זו באה — באופן יוצא מן הכלל — הנחה בלתי מוגה, כפי שנערכה ע"פ סרט ההקלטה (בשילוב כמה פרטים משיחות ש"פ וישב וש"פ מקץ), עכ"פ בתור משנה ראשונה, שלא זוה ממקומה.

(147) בפרטי השאלות דלקמן — ראה לקו"ש שם ס"א-ג.

(142) פסקי ריא"ז לברכות בתחלתם (הועתק גם בהגהה בהקדמת פיהמ"ש להרמב"ם). וראה גם מאירי בפתיחתו (קרוב לסופה) ובריש מס' ברכות.

(143) תהלים קיא, יו"ד.

(144) ראה תו"מ חס"ט ס"ע 96 ואילך. וש"נ.

(145) משלי ג, יז.

(146) המשך השיחה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס (בשילוב עם המשך

קודם" — שייך להלכות שבת¹⁴⁸, ולמה קבעו הרמב"ם¹⁴⁹ בהלכות חנוכה ולא בהלכות שבת?

ב) הענין ד"לעשות שלום בין איש לאשתו" — הובא בכ"מ בש"ס ומדרש¹⁵⁰ בנוגע להתיר אשה לבעלה, שזהו ענין שנוגע לקיום חי משפחה וכו'¹⁵¹ (שבשביל זה "השם נמחק"). ולכאורה: מהי שייכותו ל"שלום ביתו" שע"י "נר ביתו", שאינו אלא לשמירה "שלא יכשל בעץ או באבן"¹⁵², שלכאורה אינו בערך ללמדו מהענין ד"לעשות שלום בין איש לאשתו"?

ג) למה מוסיף הרמב"ם עוד ענין¹⁵³ — "גדול השלום שכל התורה ניתנה וכו'?"

לז. וישנו עוד דיוק ברמב"ם (שלא כולם מתעכבים על דיוקים כיו"ב) — דבר פלא¹⁵⁴:

דרכו של הרמב"ם בחלוקת ההלכות — שכל ענין יש לו "הלכה"

לו. (151) ועד"ז בנוגע לענין של הצלת העולם מסכנה — כפי שמצינו במסכת מכות (יא, א. וש"נ) "בשעה שכרה דוד שיתין, קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא, אמר, מהו לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתי" .. אמר (אחיתופל) ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לכל העולם כולו לא כל שכן".

(152) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ג. וש"נ. — שזוהי דוגמא לענין היותר גרוע ששולל נר שבת, אבל מובן ש"שלום ביתו" כולל ענינים נוספים, כמו ש"בני ביתו מצטערין לישב בחושך" (פרש"י שבת שבהערה 148), וכו"ב בכל המצטרך להם, ובלשון הכתוב בפרשת השבוע (וישב לו, יד): "לך נא ראה את שלום אחיך", שבודאי אין הכוונה בזה לשלול "שלא יכשל בעץ או באבן", שהרי ישנו אור היום כו', אלא הכוונה לדרישת שלום בנוגע לכל עניניהם כו'. (153) ששייך להלכות דעות, ולא להלכות חנוכה.

(154) ראה גם תו"מ חע"ט ע' 66 ואילך. וש"נ.

(148) לא מיבעי הדין ד"נר ביתו וקדוש היום", ששייך רק לשבת, אלא גם הדין ד"נר ביתו ונר חנוכה" — שמורה התוקף והעילוי שבנרות שבת, עד כדי כך, שאע"פ שבנר חנוכה ישנו הענין ד"פרסומי ניסא" (שבת כג, ב), מ"מ, "נר ביתו קודם משום שלום ביתו". (149) ועד"ז רבינו הזקן, שכתב השו"ע שלוש* ע"פ כללי הרמב"ם וסגנונו (ראה גם תו"מ חע"ח ע' 65. וש"נ) — אע"פ שספר הרמב"ם הוא רק פסקי הלכות (ללא טעמים), ואילו אדה"ז כותב גם טעמי ההלכות (עכ"פ בקיצור), כמ"ש הרבנים בני הגאון המחבר בהקדמה לשו"ע.

ולהעיר, שבנוגע לרבינו הזקן גדולה יותר הקושיא למה לא כתב דין זה בהלכות שבת, כיון שבפועל לא נמצאו הלכות חנוכה בשו"ע שלו (וגם אם רצה לכותבן, ויתכן שכתבן אלא שלא הגיעו אלינו (כמו ריבוי כתבים שנשרפו כו'), הרי זה בהשגחה פרטית כו', וכיון שבודאי ידע שסוכ"ס לא יגיעו אלינו, הי' צריך לכתוב דין זה בהלכות שבת).

(150) שבת קטז, א. וש"נ. במדבר"ר פ"ט,

* ע"פ ציווי הרב המגיד, שיי"ט כסלו הוא יום ההילולא שלו.

בפני עצמו: "הלכות שבת", "הלכות שביתת עשור" (יוהכ"פ), "הלכות שביתת יום טוב" וכו'; ואילו בנוגע לחנוכה ופורים — סידר הרמב"ם "הלכות מגילה וחנוכה" ביחד, ועד שב' הפרקים להלכות חנוכה לא נקראים פרק א' ופרק ב', כי אם פרק ג' ופרק ד' — בהמשך לפרק א' ופרק ב' בהלכות מגילה!

הן אמת שיש ביניהם דבר משותף, כמ"ש הרמב"ם בהקדמה: "הלכות מגילה וחנוכה יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים", אבל אעפ"כ, בגלל ששניהם מצוות מדברי סופרים, צריכים להכתב ולהלמד ב"הלכה" אחת? — לאו דוקא! וכמו שיש כמה ענינים שמשותפים בכך שהם מצוות עשה מן התורה, ואעפ"כ נחלקת בספר הרמב"ם כל מצוה ל"הלכה" בפני עצמה.

וביותר יוקשה — שהרי הרמב"ם מחלק "הלכות שבת" לחוד ו"הלכות עירובין" לחוד, אע"פ שהענין דעירובין הוא פרט בשבת!

לח. וע"פ המדובר כמ"פ¹⁵⁴ שצריך לקשר תחילתה לסופה וסופה לתחילתה — יש למצוא גם קישור בין סיום הלכות חנוכה לתחילת הלכות מגילה, וכן בספר זמנים, הקישור בין התחלתו בהלכות שבת וסיומו בהלכות חנוכה, כמודגש בכך שסיום הלכות חנוכה הוא בדין ששייך לשבת: "הי' לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום".

ומודגש ביותר בקביעות שנה זו — שבשמונת ימי חנוכה יש שתי שבתות¹⁵⁵, כך, שהדין ד"נר ביתו ונר חנוכה" נר ביתו קודם" נוגע¹⁵⁶ ב' פעמים, הן בהתחלת ימי חנוכה¹⁵⁷ והן בסיומם.

וענין נוסף בקביעות שנה זו — שי"ט כסלו חל ביום ראשון בשבוע שיום השבת שלו (שבו נעשית השלימות של כל ששבת ימי השבוע באופן ד"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"¹⁵⁸) הוא היום הראשון

גם בשעה שמקיים שניהם יש מעלה בנר שבת שאין בנר חנוכה.

(157) ביום ראשון של חנוכה, שבו הי' עיקר הנס שמצאו פך השמן שהדליקו ממנו שמונה ימים (ראה מאירי שבת כא, ב), שלכן כולל את כל ימי חנוכה, כמבואר בשערי אורה (שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב).

(158) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

(155) שזהו האופן היותר נעלה בשייכות דשבת לחנוכה — שכן, להיותו שמונה ימים, מוכרח להיות שבת א' ביניהם (שהרי אי אפשר שיהיו שבעה ימים ועאכו"כ שמונה ימים ללא שבת), אך יכול להיות גם ב' שבתות (אבל לא ג' שבתות).

(156) ומובן, שהעדיפות דנר שבת שהוא לעילא מענין נר חנוכה היא לא רק בשעה שאינו יכול לקיים שניהם אלא א' מהם, אלא

של חנוכה. ובפרט ע"פ מ"ש הרמב"ן בפ"י מ"ש¹⁵⁹ "זכור את יום השבת לקדשו", ש"מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוינו בו לזכרו תמיד בכל יום", שעפ"ז נמצא שהפעם הראשונה שמזכירים שבת חנוכה הראשון בשנה זו הוא ביום י"ט כסלו שחל ביום הראשון בשבוע.

לט. וכללות הנקודה בזה — עכ"פ בקיצור:

בתורה ומצוות יש בכללות שני ענינים: ישנו הענין שמוסיפים ו"מעלין בקודש"¹, או שעושים מדבר הרשות — קודש; וישנו גם הענין שפועלים בדבר ההפכי — ש"זדונות נעשו לו כזכיות"¹⁶⁰.
ובפרטיות יותר:

יש אופן ש"זכיות" ו"זדונות" הם שני ענינים בפני עצמם; את ה"זכיות" — מקיימים באופן ד"עשה טוב"¹⁶¹, והרי הענין ד"עשה טוב" אינו יכול להיות באופן של "מצוה הבאה בעבירה"¹⁶², אלא צ"ל דוקא דבר הרשות (ולא דבר המנגד), שממנו עושים ענין של קדושה; ואילו את ה"זדונות" — דוחים באופן ד"סור מרע"¹⁶¹, שזהו ענין מצוות לא תעשה, כמו "כל חלב וכל דם לא תאכלו"¹⁶³, שדוחה דבר המנגד שלא יכנס בגבול ישראל.

אך יש גם אופן שמבררים גם את הזדונות, באופן ש"זדונות נעשו לו כזכיות" (כפי שדובר בארוכה בהתוועדויות של חודש תשרי¹⁶⁴).

ובדוגמא שמצינו במלחמה וממשלה ומלוכה כפשוטה של מלך בשריודם — שעד"ז הוא גם בנוגע למלוכה של מלך מלכי המלכים הקב"ה שע"י ענין המצוות, ציווי המלך, "אלקיניו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו" — שיש ב' אופני הנהגות: כיבוש מדינה הסמוכה לו, שזוהי העבודה בעניני הרשות לעשותם עניני קדושה, וכיבוש מדינה רחוקה, שזוהי העבודה לפעול בדבר ההפכי, באופן ש"זדונות נעשו לו כזכיות".

מ. וזהו גם החילוק בין נר שבת ונר חנוכה¹⁶⁵:

(164) ראה לקו"ש ח"ז ע' 183 ואילך — משיחות ו' תשרי, ש"פ האזינו, יום שמח"ת שנה זו (ת"מ חפ"ב ע' ... ואילך).
(165) ראה גם מכתב עש"ק וחנוכה, כד כסלו שנה זו (אג"ק חל"א ע' נה ואילך).

(159) יתרו כ, ח.
(160) יומא פו, ב.
(161) תהלים לד, טו. לז, כז.
(162) ברכות מז, ב. וש"נ.
(163) ויקרא ג, יז.

ענינו של נר חנוכה — פרסום הנס, ובלשון הרמב"ם¹⁶⁶: "להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודי' לו על הנסים שעשה לנו", שזהו ענין של הוספה בקדושה גופא — שהרי מדובר אודות שמן טהור (מדינה קרובה), אלא ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד", ואז "נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"¹⁶⁷, והיינו, שתמורת זה שהקדושה תאיר יום אחד — האירה שמונה ימים.

ואילו ענינו של נר שבת — "שלא יכשל בעץ או באבן", והיינו, שאילו היו העץ או האבן באופן שלא יכול להיות מהם כשלון, אזי לא הי' צורך בנר שבת, ורק בגלל שישנם עץ או אבן שיהודי יכול להכשל בהם, הנה כדי לשלול זאת (ובפרט ביום השבת שאז צ"ל "וקראת לשבת עונג"¹⁶⁸, וצ"ל ענין המנוחה באופן ש"כל מלאכתך עשוי"¹⁶⁹) — מדליקים נר שבת, שפועל שהעץ או האבן לא יהיו ענין של כשלון, אלא אדרבה: שינוצלו עבור ענינים טובים.

ונמצא שענינו של נר שבת הוא הפיכת ענין בלתי רצוי (מדינה רחוקה)¹⁷⁰ — שהרי רק בגלל שיש עץ ואבן שיכולים להכשל בהם, נעשה ציווי להדליק נר שיאיר בבית, ועי"ז הנה לא זו בלבד שנשללת האפשרות שיכשל בעץ או באבן, אלא עוד זאת, שניתוסף גם בענין של עונג שבת, שהרי אע"פ שעיקר הטעם דהדלקת נר שבת הוא "משום שלום בית, שלא יכשל בעץ ובאבן", הרי זה גם "בכלל עונג סעודת הלילה, שכשאוכלה בלא נר, אין לו עונג ממנה כל כך"¹⁷¹; אבל ענין זה ניתוסף דוקא בגלל הוצרך לשלול הכשלון בעץ או באבן.

מא. והנה, בדרך כלל צ"ל הן נר שבת והן נר חנוכה, והיינו שצריך

166) ה' חנוכה פ"ד הי"ב.

167) שבת שם.

168) ישעי' נח, יג.

169) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סש"ו

סכ"א. וש"נ.

170) וכמו בכללות ענין השבת, שרוב

הלכות שבת הם בסוג דמצוות לא תעשה

(שלילה) — ל"ט מלאכות האסורות בשבת,

אף שיש בו גם הענין החיובי דשבייתה

ומנוחה; משא"כ חנוכה, שעיקרו הענין

החיובי דזכרון הנס, אף שיש בו גם שלילת

ענין הפכי, שזהו"ע נצחון המלחמה.

ולהעיר, שבוה מודגשת ההתכללות של

שבת וחנוכה (שבהתחלת וסיום ספר זמנים

ברמב"ם, כנ"ל סל"ח) — שבשניהם יש הן

ענין חיובי והן ענין שלילי.

והשייכות שביניהם מודגשת גם בכך שכל

הסוגיא ד"מאי חנוכה" היא במסכת שבת

(כא, ב ואילך), אף שבאה לכאורה רק אגב

המדובר במשנת "במה מדליקין" אודות

פתילות ושמנים שמדליקין בהן בשבת, ולא

בהמשך למשנה שבה נזכר בפירוש נר חנוכה

— בסדר נזיקין (ב"ק סב, ב): "גמל שהי'

טעון פשתן .. בנר חנוכה פטור".

171) שו"ע אדה"ז שם סרס"ג ס"ב. וראה

לקו"ש שם (ס"ד ובהערות).

לכבוש הן מדינות רחוקות והן מדינות קרובות; אבל יכול להיות מעמד ומצב שאי אפשר לפעול בשני הענינים בבת אחת, ואז נשאלת השאלה מי מהם קודם.

וע"ד שמצינו בגמרא במסכת מגילה¹⁷² ב' דעות בנוגע להנהגת המלך, אם צריך לקרב תחילה את המדינות הרחוקות (כי בנוגע למדינות הקרובות שבסמיכות אליו — אף פעם לא יהי מאוחר), או שצריך לקרב תחילה את המדינות הסמוכות אליו.

וכמו בנוגע לפורים — כך גם יכולים להיות ב' הדעות בנוגע לחנוכה, כאשר "הי' לפניו נר ביתו ונר חנוכה" (ואינו יכול לעשות שניהם, כיון שאין לו אלא פרוטה אחת¹⁷³) — אם יש להקדים נר שבת "שלא יכשל בעץ או באבן", שזהו בדוגמת מדינה רחוקה, או שיש להקדים נר חנוכה, שענינו פירסומי ניסא, שבקדושה גופא מאיר אור של יום אחד במשך שמונה ימים, שזהו בדוגמת מדינה קרובה.

מב. והדין הוא — ש"נר ביתו קודם משום שלום ביתו", היינו, ששלילת הענין ההפכי (שלא יכשל בעץ או באבן) קודם לתוספת אור הקדושה (פירסומי ניסא).

ומביא הרמב"ם ראי' ששלילת דבר הפכי קודמת לתוספת קדושה

היא רק כשיכול לקנות נר אחד בלבד (כיון שיש לו רק פרוטה אחת, שזוהי הכמות הכי קטנה שבממון, כמובן שפחות משהו פרוטה אין בו גדר של גזילה (ראה אנציק' תלמודית (כרך ה) ערך גזל בתחלתו (ע' תנד ואילך). וש"נ)), אבל אם יכול לקנות שתי נרות, צריך להדליק השני לנר חנוכה (אף שיש סברא להשתמש בשניהם בהדלקת נר שבת — "אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור" (ועד"ז כשיכול לקנות עוד כמה נרות — שהרי "יש נוהגין להדליק לעולם ז' נרות .. עשרה כו" (שו"ע אדה"ז שם רסרס"ג)), כדי לקיים מצות הדלקת נר שבת בשלימות והידור).

(ולא ב"לא תעשה", שנאמר לא תעשה כל מלאכה, שיש בה הריבוי דל"ט מלאכות, שהרי "הבערה לחלק יצאת", ללמד שחייבים על כל מלאכה מל"ט המלאכות בפני עצמה (שבת ע, א)), ומסיים ב"פרוטה אחת".

172) יב, א (ושם — בנוגע לאחשוורוש: "רב ושמואל, חד אמר מלך פיקח הי', וחד אמר מלך טיפש הי'. מאן דאמר מלך פיקח הי', שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא, דבני מאתי' כל אימת דבעי מפיסי להו. ומאן דאמר טיפש הי', דאיבעי לי' לקרובי בני מאתי' ברישא, דאי מרדו בי' הנך, הני הוו קיימי בהדי'").

173) כלשון הרמב"ם (ה"ג) "הרי שאין לו אלא פרוטה אחת* ולפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה", שבפשוטו קאי גם על (מ"ש בה"ד לענין) "נר ביתו ונר חנוכה" — שמשמעות דיוק הלשון "שאיין לו אלא פרוטה אחת" (ולא כלשון הטור (או"ח סתרע"ח) "שאיין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר של שבת") היא, שהקדימה דנר ביתו לנר חנוכה

(* ובזה מרוזם גם הקשר עם התחלת ספר זמנים: "שביתה בשביעי ממלאכה מצות עשה" — שמתחיל במצות עשה שהיא מצוה אחת

בעולם (כשיש סתירה ביניהם) — "שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו":

מחד גיסא, ישנו ענין של שלילת ההיפך — כמו הענין דסוטה, שהיתה אצלה הנהגה שלא כדבעי, והי' ענין של קינוי וסתירה כו', ואעפ"כ, גם במצב כזה צריך "לעשות שלום בין איש לאשתו",

ולא עוד אלא שדוקא עי"ז יתוסף עילוי גדול יותר — "ונקתה ונזרעה זרע"¹⁷⁴, כדברי הגמרא¹⁷⁵ "שאם היתה עקרה נפקדת [וכפי שאמר חנה לפני הקב"ה: "אם ראה תראה"¹⁷⁶, "אם ראה, מוטב, ואם לאו, תראה, אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי, וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה, ואי אתה עושה תורתך פלסתר, שנאמר ונקתה ונזרעה זרע"] .. אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח כו'" (כמו בנר ביתו, שלא זו בלבד שעי"ז לא יכשל בעץ או באבן, אלא עוד זאת, שניתוסף תענוג מיוחד במאכל ומשקה (כנ"ל ס"מ)).

ומאידך גיסא, ישנו ענין של המשכת קדושה בעולם — שאין לך קדושה גדולה יותר משמו של הקב"ה (שעל זה אמרו רז"ל¹⁷⁷ "הלך הקב"ה מהלך חמש מאות שנה לקנות לו שם"), שהקשר שלו שיומשך בעולם הוא עי"ז שכותבים אותו בדיו גשמי על קלף גשמי, שנעשה דבר קדוש ביותר.

ובנוגע לב' ענינים אלו — הנה "השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו", היינו, שהענין של שלילת ההיפך (כיבוש מדינה רחוקה) קודם להמשכת קדושה בעולם (כיבוש מדינה קרובה).

ומזה מובן גם בנוגע להקדמת נר ביתו משום שלום ביתו — במכ"ש וק"ו מזה שהקב"ה אומר "ימחה שמי על המים":

הקב"ה הי' יכול לכאורה למצוא כמה דרכים כו', ואעפ"כ בחר לא רק שלא יעסקו בקדושת השם ולא יכתבו את שמו (שדוגמתו בנדו"ד — שלא להדליק נר חנוכה), אלא יתירה מזה, שיכתבו את שמו, ולא סתם אחד משבעה שמות שאינם נמחקים¹⁷⁸, אלא דוקא שם הוי', ויותר מפעם אחת ("אות באות ומלה במלה"¹⁷⁹ כפי שנכתב בתורה), ולאח"ז ימחה שמו של הקב"ה, כדי "לעשות שלום בין איש לאשתו"!

(177) קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל

פכ"ג.

(178) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(179) רמב"ם הל' סוטה פ"ג ה"ח.

(174) נשא ה, כח.

(175) ברכות לא, ב. וש"נ.

(176) שמואל"א א, יא.

מג. אמנם, הן אמת שהדין הוא ש"השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו", ומזה יכולים ללמוד ש"נר ביתו קודם משום שלום ביתו", אבל עדיין צריך להבין מהם טעם הדבר, שהרי לא מחוייבים לומר על כל דין שזהו גזירת הכתוב.

ועל זה ממשיך הרמב"ם, שאין זו גזירת הכתוב, אלא יש טעם לדבר — לפי ש"גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם":

בנוגע לכללות הענין והמושג של "שלום" — הנה כאשר יש רק דבר אחד, שאז אין אפשריות לענין של מחלוקת כו', אזי לא שייך ענין השלום; דוקא בשעה שיש שני דברים, שאז יכולה להיות ביניהם מחלוקת ועד למלחמה ("מקרב ליי"), אזי שייך ויש צורך "לעשות שלום".

ועל זה אמרו "גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" — שאע"פ שהתורה מצד עצמה אינה שייכת לעולם, כמארז"ל¹⁸⁰ "אלפיים שנה קדמה תורה לעולם", להיותה "חמודה גנוזה"¹⁸¹ של הקב"ה, מ"מ, ניתנה כל התורה — מהמעמד ומצב "חמודה גנוזה יש לך" — בעולם, כדי "לעשות שלום בעולם", היינו, שבעולם שהוא בבחינת מדינה רחוקה שבה יכול להיות ענין של מלחמה כו' — תפעל התורה "לעשות שלום בעולם".

וכיון שחנוכה (ופירסום הנס) הוא גם חלק¹⁸² מ"כל התורה" ש"ניתנה לעשות שלום בעולם", הרי מובן, שגם חנוכה עצמו — שענינו זכרון הנס, ולא ענין השלום — דורש הקדמת ענין השלום, ולכן נאמר בהלכות חנוכה "הי' לפנינו נר ביתו ונר חנוכה .. נר ביתו קודם משום שלום ביתו", אע"פ ש"מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד"¹⁶⁶.

ועד שבנוגע לשבת גופא מדגיש חנוכה את המעלה ד"נר ביתו" לגבי "קדוש היום", ששניהם חלק מענין השבת, אלא שקידוש היום הו"ע של קדושה ורוחניות, ואילו נר ביתו הו"ע "שלום ביתו" (שלא יכשל בעץ או באבן) — כיון שחנוכה הוא חלק מ"כל התורה" ש"ניתנה לעשות שלום בעולם".

מד. וזהו גם הקשר בין פורים וחנוכה — שהחילוק ביניהם הוא ע"ד החילוק בין שבת (מדינה רחוקה) וחנוכה (מדינה קרובה):

180) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. ז"ח ב"ט, א.
 181) שבת פח, ב.
 182) ולא רק חלק, אלא ענין כללי הנסים".

ידוע המבואר בט"ז¹⁸³ ובשל"ה¹⁸⁴ בענין החילוק בין פורים לחנוכה — שבפורים היתה עיקר גזירת המן על הגוף, כפי שאומרים בנוסח "ועל הנסים": "ביקש להשמיד להרוג ולאבד כו" [אף שהי' גם ענין של מלחמה רוחנית, לפי ש"מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"¹⁸⁵, ואח"כ "הגידו לו את עם מרדכי"¹⁸⁶, שגם הם במעמד ומצב ש"לא יכרע ולא ישתחוה"], ולכן חוגגים אותו באופן של "משתה ושמחה"¹⁸⁷, ועד ש"חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"¹⁸⁸,

ואילו חנוכה עיקרו הו"ע רוחני הקשור עם הנשמה, כמודגש בהדלקת נר חנוכה באופן של פירסומי ניסא [ואף שהי' גם נצחון המלחמה, כמ"ש הרמב"ם בריש הלכות חנוכה — הרי הדלקת נר חנוכה היא "להראות ולגלות הנס", ואילו נצחון המלחמה נזכר רק בנוסח ד"על הנסים", ועוד זאת, שגם המלחמה היתה בגלל ש"גזרו גזרות .. ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות ופשטו ידם .. בבנותיהם", אם כי גם "בממונם"], ולכן הסעודות בחנוכה אינם אלא מנהג¹⁸⁹.

וכיון ששני הענינים דנשמה וגוף — שבערך זה לזה הם בדוגמת מדינה קרובה ומדינה רחוקה — ישנם הן בחנוכה והן בפורים¹⁹⁰, אלא שבחנוכה העיקר היא הנשמה, ובפורים העיקר הוא הגוף, לכן כולל הרמב"ם הלכות מגילה (פורים) וחנוכה ביחד.

ונוסף על זה ישנו גם הטעם ע"פ קבלה¹⁹¹ — שג' הרגלים ומועדים הם כנגד ג' הספירות חסד גבורה תפארת¹⁹²: פסח — כנגד חסד, מדתו של אברהם שאמר¹⁹³ "לושי ועשי עוגות" (ופסח הי'), שבועות, "זמן מתן תורתנו" (שהו"ע דקידושין בשטר¹⁹⁴) — כנגד גבורה, מדתו של יצחק, וסוכות — כנגד יעקב עליו נאמר¹⁹⁵ "למקנהו עשה סוכות"; ולאח"ז באים חנוכה ופורים, שהם כנגד נצח והוד (כב' הדעות בפע"ח¹⁹⁶ מי כנגד

183) א"ח סתר"ע סק"ג.	דקידוש (היום), שקשור עם הנשמה.
184) כסידורו (שער השמים) בנוסח "ועל הנסים".	191) ראה גם תו"מ חע"ט ע' 69. וש"נ.
185) אסתר ג, ב.	192) ראה גם זח"ג רנז, ריש ע"ב.
186) שם, ו.	טואו"ח סתי"ז.
187) שם ט, י"ד. ועוד.	193) וירא יח, ו.
188) מגילה ז, ב.	194) ראה תו"מ חע"ו ע' 107 ואילך.
189) ראה לקו"ש ח"י ע' 142. וש"נ.	וש"נ.
190) כשם שבשבת שכללות ענינו הו"ע	195) וישלח לג, יז.
המנוחה שקשור עם הגוף, ישנו גם הענין	196) שער מקרא קודש פ"ד, ושם קודם שער ר"ה.

נצח ומי כנגד הוד), שנקראים "תרי פלגי דגופא"¹⁹⁷. וכיון שברמב"ם יש ברמז עניני קבלה ברמז (כמ"ש רבינו נשיא דורנו בכ"מ¹⁹⁸), לכן באים "הלכות מגילה וחנוכה" ביחד, כמו שני חלקים של גוף אחד.

מה. וזהו גם הקשר של סיום הלכות חנוכה בענין ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם", עם הסיום של ששה סדרי משנה בענין "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

וקשור גם עם התחלת ששה סדרי משנה [שהרי "נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן"¹⁹⁹, וכפי שאומרים ב"הדרן": "כשם שעזרתני לסיים .. כן תעזורני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם", ועאכו"כ שתוכפים וסומכים סיום ששה סדרי משנה להתחלתם], "מאימתי קורין את שמע בערבית" (או "בערבין"²⁰⁰) — כמדובר כמ"פ²⁰¹ הפירוש בזה, ש"ערבית" קאי על חושך הגלות, ואפילו בזמן זה "קורין את שמע", שענינה יראת ה' (כנ"ל ס"ה). וכידוע סיפור החסידים²⁰² אודות ר' אברהם המלאך, בנו של הרב המגיד, שפירש, ש"מאימתי" הוא מלשון "אימה" (כמו באימה וביראה וברתת ובזיע²⁰³), והיינו, שמהענין דיראת (אימת) ה' — "קורין את שמע" אפילו "בערבין".

וענין זה קשור עם הדלקת נר חנוכה שזמנה "משתשקע החמה"¹⁶⁷, שאז בא הזמן ד"ערבית".

ומזה באים ל"מאימתי קורין את שמע בשחרית" — ב"שחרית" ו"בוקר" הגאולה²⁰⁴, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובקרב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר: מסתמא יחלקו את הפתקאות²⁰⁵ וכו'].

* * *

סע"ג (תו"מ ח"ב ריש ע' 135; ח"י ע' 241;
חט"ו ע' 265; חנ"א ריש ע' 399). ועוד.
202 ראה תו"מ חמ"ד ע' 225. וש"נ.
203 ברכות כב, א. וש"נ.
204 ראה אוה"ח ר"פ צו.
205 עבור ההשתתפות בחלוקת הש"ס.

197 תו"א מג"א צג, ריש ע"ד.
198 סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 41. תש"א ע'
154.
199 ספר יצירה פ"א מ"ז.
200 כ"ה הנוסח בגמרא.
201 ראה גם שיחת י"ט כסלו: תשי"א
ככו'; תשי"ד ס"כ; תשט"ז ס"ב; תשכ"ח

הוספה

בי"ה, כ' כסלו תש"כ
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' ... שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט"ו כסלו,

והנה באתי עתה ע"ד שמועה, שבטח נודע גם לכת"ר אודותה, והיא, שאחדים מראשי ישיבות אשר במחנו הטי' מדברים סרה על חסידות וכו', ולאחרונה הגיעה שמועה גם על כזה, שלכאורה עד עתה לא נשמע כלל שגם הוא הצטרף להני"ל.

והנה כמה מקרים היו, שנתברר, שמדברים הנ"ל מפני סיפורים (שאינן להם יסוד במציאות) שסיפרו להם, וכאשר הבהירו שזהו שקר וכזב, בטל הדבור, ועכ"פ לא נשמע עוד אודותו.

וכיון שבודאי מוכרים לו הנ"ל, ואולי גם הספורים שהם מקור לשמועות האמורות, לכאורה מהנכון שיתענין לברר על מה מתלווננים, ולשלוך, כי בשקר יסודם ובמילא בטל הבנין,

והנה לא אכחד, אשר לדעתי הסיבה האמיתית היא, הקנאה בהפצת החסידות, וידוע הנאמר, אשר לכל יש תקנה חוץ* וכו', אבל הרי סיבה זו לא יוכלו לאמר בגלוי ובפרט לפני תלמידים ומושפעים, ובמילא עכ"פ תתמעטנה התלוונות בגלוי.

בהמשך להני"ל אתענין לדעת, איך הם היחסים בין הישיבות החסידותיות שב... והנ"ל, האם גם ביניהם יחסים כהאמור.
בכבוד ובברכה.

(* שהרי זה דרגא פחותה ביותר גם לגבי מש"כ בד"ה פדה בשלום ס"ג (בשער התפלה לאדהאמ"צ).

וידוע הנאמר, אשר לכל יש תקנה חוץ וכו': ראה מבחר הפנינים שער מח (שער הקנאה). כד הקמח אות קנאה. — הובא ונסמן בקונטרס החלצו רנ"ט ע' 16 (סה"מ תרנ"ט ע' סה [נס"ע רלז]). ביקור שיקאגא ע' 41 (סה"ש תש"ב ריש ע' 60). וראה גם תו"מ התוועדויות חי"א (תשי"ד ח"ב) ע' 113. אג"ק חי"ד אגרת ד'תשע (ע' כ).

בד"ה פדה בשלום ס"ג (בשער התפלה לאדהאמ"צ): שערי תשובה ח"א נ, א ואילך.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות הורינו

הרה"ח ר' **מרדכי יוסף אלעזר** בן חי' דבורה
וזוגתו מרת **אסתר שרה נחמה** בת רויזא רבקה

גולדשמיד

בקשר עם יובל השישים לנישואיהם

ז' כסלו, ה'תשפ"ג

שנת הקהל את העם

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם

מתוך בריאות, שמחה וטוב לבב

נדפס על ידי ולזכות יוצאי חלציהם שיחיו

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות